

KOLEJ (46) *sb f*

f (45), *m* (1) [*w funkcji n-pers*].

kolej (12), **koleja** (5), **kolij a. koli** (1), *kolej a. koleja* (28); *kolej Mącz* (2), *GórnDworz*, *SkarŻyw*, *KochSob* (3), *SkarKaz*, *VotSzl* (2), *KlonFlis* (2); *koleja BartBydg*, *LudWieś*, *OrzRozm* (2), *RejZwierc*; *kolij a. koli CzahTr*. [*Za postaci wątpliwe uznano przypadki zależne z tekstów, w których nie ma zaświadczonej pewnej odmianki (z wyjątkiem n-pers, które uznano za Kolej). Przypadki zależne z tekstów, gdzie występuje jedna odmianka pewna, zostały pod nią podciągnięte.*]

o jasne. ◇ *-ej KochSob* (2), *-ej (1) Mącz*. ◇ *-ej-*; *a pochylone*.

sg N kolej (8), *kolejã* (3), *kolij* (1). ◇ *G kolej(ej)* (3) *LudWieś*, *RejZwierc*, *Mącz*, *koleje* (2) *ModrzBaz*, *NiemObr*, *kolei* (2) *GórnRozm*, *GostGosp*. ◇ *A kolej* (1). ◇ *I kolejã* (22). ◇ *L kolei* (1) *BielKron*, *kolejój* (1) *SarnStat*. ◇ *pl A koleje* (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Koleina, ślad; tor; orbita BartBydg, Mącz, Cn; vestigium rotae BartBydg, Cn; regio Cn* (9) : *Orbita, vestigium rotae, colyeya BartBydg* 103; *Mącz* 267c; *Y koleie [gressus] proſte czynicie nogam wálzým BudNT Hebr* 12/13; *A iż była gołodędź/ podle konia ſpieſzno idąc padł/ y przyſzła mu nogá ná poprzek kolei/ á zá tym woz náſpiał/ y przechodząc nogę/ złamał mu nogę GórnRozm F2; WujNT Hebr* 12/13.

W charakterystycznych połączeniach: kolej prosta (2), *własna*.

Zwrot: »z kolejey wykroczyć, występować« = exorbitare Mącz [szyk zmienny] (1 : 1): *PAtrż iáko fie ty kołá/ nadobnie zgadzáiã/ Iedno biejąc zá drugim/ gdy drogi pátrzáiã. Ale iáko teź ktore/ s koleiey wykroczy/ Y woz fie więc połamie/ y pan rad wyłkoczy. RejZwierc* 138v; *Mącz* 267c.

W przeni (1) :

Zwrot: »wystąpić z koleje« (1): *Co to iemu zówádźi/ gdy kto krążąc y tám y łam/ wyłtapiwłzy z włáfney koleie/ tuła fię po rozmáitey gęſtwie y łzelinie NiemObr* 96.

a. *O rzekach: łożysko* (1) : *Tam niedáleko Ołłá w gardźiel ćiecźę [!] Wiśle/ y z nią fię w iednę kolej wlecze. KlonFlis* G3.

2. *Kolejność, następstwo według ustalonego porządku; vix, vices Modrz, Cn* (36) : *OrzRozm* V3; *Przy práwie zápowiedźieć/ áby żaden pod trzemi Grzywnámi/ dnia áni kolei v przewodu nieſmiał przepráwować áni wykupowác/ v Włodárzá GostGosp* 38.

W funkcji równoważnika zdania (3):

~ kolej na kogo (1): *Nie moźem mowić: dźiſ po cię ſmierć przyidzie/ á Potym po mię: ále włzyfcy fię iey ſpodźiewamy. ná mię kolej/ ia podobno drugie vprzedzę. SkarKaz* 387a.

kolej czyja (2): *ZAmną/ zámną piękne koło/ Opiéwáiąc mi wesoło: Czuię fye że moiá koléy/ A ia niémam wydac woléy. KochSob* 58, 58. ~

Fraza: »kolej [na kogo (3), kogo (2)] przydzie (a. dojdzie, a. dochodzi)« [*szyk zmienny*] (5): *GórnDworz* Dd8v; *RejZwierc* 188; *SkarŻyw* 192; *VotSzl* Cv; *Leć [!] iezliże záſ przydzie ná páłtirze koli/ Vyźrzyćie że im vymie wiłk [!] dobrze ſwywoli. CzahTr* E3v.

Zwrot: »czekać koleje [czego]« (1): á pokiby iedná część ziemie woynę służyłá/ drugaby domá odpoczywálá: wízytcyby zbytku zániecháli/ á czekáiąc koleie służby fwey [*expectatione ordinis vicis suae*]/ pilnowáćby muśieli ípraw potrzebnych. *ModrzBaz* 120v.

a. *W funkcji przysłówka* (24) :

»koleją« = *per vices Modrz; consequenter, ex ordine, sua vice Cn* (22) : Przybiją kártę v drzwi iz koleją iutro/ Będą ładzić *RejWiz* 123v; *OrzRozm* N3; *BielKron* 340v; *KochMon* 29; *ModrzBaz* 115; *BielSjem* 19; Wízytki ípiéwác náuczóné/ [...] Więc koleją záczynáły *KochSob* 56; *ActReg* 60; *GostGosp* 88, 110; *GrabPospR* M2v [3 r.], M3, M4; *VotSzl* Cv.

koleją czego (1): Ich mość Pánowie vrzędnicy powiátowi ípifzá/ tego co pierwśzą wypráwę będzie czynił w przod nápiśawśzy/ [...] á gdy przyidźie drugą wypráwę czynić/ onego ípifku koleją drugi wypráwę będzie czynił *GrabPospR* M2v.

W charakterystycznych połączeniach: *koleją mowić, odebrać, posyłać* (2), *(roz)dawać* (3), *ruszyć się, sądzić, służyć, spisać się, uczynić, zaczynać*.

Zwrot: »chodzić (a. íść, a. przyść, a. pojsć, a. dojsć) koleją« [*szyk zmieimy*] (5): A kiedy poydziem koleją Rychleici nam drugą náleią *RejRozpr* G2; *BielKron* 74v; *KochPieś* 23; *GórnRozm* A; Náznáczenié tych Senatorów ná Séymie ma bydź/ zaráz ofób ízefnáście [...] á máią íść koleją/ iáko w Rádzie ísiedzą. *SarnStat* 39.

Wyrażenie przyimkowe: »w kolei« (2) : bo okręty álbo nawy nigdy ípołu nie idą/ ále iedná zá drugą w mili y dáley przynamniey/ ták iz íie rozwlóką czáfem przez trzydzieści mil/ czáfem przez íześcdźieliat kiedy ich wiele w kolei. *BielKron* 451v; A íelliby który w íwéykoleiéy zoftác niechćiał/ álbo *per aliquod Legale impedimentum* niemógł/ áby íie zaráz támże ná Séymie opowiedział *SarnStat* 39.

b. *Kolejno zmieniająca się grupa pracowników; tu w przeni* (1) : Vcz íię od wężow/ ktorzy w kráiu głódnym/ Czuiąc o wyłpie y o brzegu płódnym/ Wnet íámodźielną komięgę robotą/ Z íiebie vplotą [...] A gdy íię ciągnać tá ítroná íprácuie/ Wnet ná to mieyfće świeża náłtępuie/ Ták kázda koley prowadząc tę tráftę Trzyma íwą wáchtę. *KlonFlis* E2v.

3. *n-pers* (1) : á iuż przirzekli daley do krakowa niechodźie na żadną poradkę ani prandikę do kxiędza Koleiey *LudWieś* A2.